30 sierpnia 2018

Ślad na drodze do Niepodległej. Zapisy pamięci

Biuro Komunikacji Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego jest wydawcą interesującej serii „Zeszyty Historyczne – Kombatanci Ziemi Świętokrzyskiej. To cenna inicjatywa, która pozwala dokumentować wspomnienia i zapiski ostatnich, żyjących kombatantów II wojny światowej, przypomnieć ich, często zapomniane sylwetki, przedstawić mało znane fakty regionalnej i lokalnej historii. Często jest tak, że właśnie taki zapis w lokalnym czasopiśmie czy wydawnictwie pozostaje jedynym śladem po ważnym wydarzeniu, wspomnieniem po człowieku, czy jedyną publikowaną relacją świadka historii.

Ukazały się właśnie dwa kolejne (4.i 5.) Zeszyty Historyczne serii. Pierwszy – **„Leśnicy w okresie II wojny światowej na Kielecczyźnie”**, przedstawia wojenne losy leśników, a

także gajówek i leśniczówek na szlaku „Hubala" oraz udostępnione przez leśników opracowania dotyczące leśnictw i gajówek nadleśnictwa Zagnańsk. Interesujące są wspomnienia Witolda Bimera o Zagnańsku z czasów okupacji i Rozalii Szafraniec – o Siekiernie. Takie właśnie przywoływanie z pamięci ludzi, miejsc, czasem wydaje się, mało znaczących wydarzeń, jest niezwykle cennym uzupełnieniem badań historycznych, które wzbogaca o szczegóły doskonale oddające klimat i realia tamtego czasu.
Jak się okazuje do zbierania materiału o wojennej historii placówek przystąpiły również nadleśnictwa. Udział bowiem leśników w walce z okupantem jest nie do przecenienia. Leś nicy sami byli żołnierzami konspiracji, gajówki i leśniczówki stanowiły punkty oparcia dla oddziałów partyzanckich, a praca w lesie dawała niejednokrotnie schronienie konspiratorom, którzy zmuszeni byli ukrywać się pod zmienionymi nazwiskami. Gromadzony materiał jest na tyle obszerny, że autorzy wydawnictwa Wydziału Komunikacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego zapowiadają już część II zeszytu poświęconego leśnikom. Warto tylko przyklasnąć tej inicjatywie, zwłaszcza, że to już ostatni czas na spotkania z pamięcią świadków wydarzeń mało może znaczących w wielkiej historii, ale niezwykle ważnych i cennych w historii Małych Ojczyzn.
Kolejny, piąty, Zeszyt serii poświęcony jest **„ Militarnym i politycznym aspektom funkcjonowania Brygady Świętokrzyskiej NSZ w latach 1944-1945 i powojennym losom jej żołnierzy"**. Naukowo brzmiący tytuł publikacji nie powinien odstraszać od lektury, bowiem praca napisana jest przystępnym językiem i w przejrzysty sposób przedstawia dzieje jednostki konspiracji narodowej, która w ocenach historyków, polityków, publicystów, kombatantów, czy nawet w towarzyskich dyskusjach wywołuje do dziś emocje i oceny. Jedni widzą w Brygadzie oddział kolaborujący z Niemcami, inni podziwiają strategiczny zamysł jej dowódców i politycznych mocodawców, decydujących się wyprowadzić jednostkę z ziem polskich, które niebawem zajmą Rosjanie. Autor pracy, Kamil Detka, nie unika ocen, jednak koncentruje się na zwięzłym i precyzyjnym przedstawieniu najważniejszych faktów z dziejów Brygady Świętokrzyskiej, od jej genezy, poprzez strukturę i działalność, poprzez drogę do Czech, spotkanie z armią amerykańską i służbę żołnierzy w Kompaniach Wartowniczych. Część pracy poświęcona jest losom żołnierzy Brygady po wojnie. Publikacja , która ze względu na swoją czytelną strukturę, a także , co jest ważne, stosunkowo niewielką objętość, bezproblemowo wprowadza czytelnika w historycznie skomplikowana materię dziejów Brygady Świętokrzyskiej. Warto by przeczytał ją każdy, kto bez znajomości faktów dyskutuje o żołnierzach Brygady i najczęściej ma już wyrobione sądy.

Opublikowanie przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego pracy poświęconej Brygadzie Świętokrzyskiej jest zasadne jeszcze z jednego powodu. Nazwa jednostka nie jest tylko nazwą terytorialną, a Brygada związana jest z regionem nie tylko tą nazwą. Jednostka nie tylko tu była formowana, ale znalazło się w niej wielu synów Ziemi

Świętokrzyskiej, nie tylko członków konspiracji narodowej, a w wielu domach i wielu rodzinach w Kielcach i w regionie trwa pamięć o nich, przez lata z konieczności ukrywana. Oskarżani o kolaborację i faszyzm, skazywani na śmierć lub wieloletnie więzienia, żołnierze NSZ nie mówili o swojej przeszłości, stąd rodziny często dopiero teraz odkrywają losy swoich bliskich. Historia NSZ w regionie i historia Brygady pełna jest jeszcze nieodkrytych kart, które teraz można zapisywać udostępnianymi przez rodziny wspomnieniami, zdjęciami, dokumentami.

Tak jak w przypadku zeszytu 4. poświęconego leśnikom, tak i w przypadku zeszytu 5. , poświęconego Brygadzie warto się zastanowić, w części II nie przedstawić dziejów żołnierzy NSZ i ich jednostek na Kielecczyźnie w latach okupacji przed utworzeniem Brygady Świętokrzyskiej, a także ich losów powojennej Polsce. To bowiem wciąż jeszcze mało znana karta historii regionu.

Marek Maciągowski